

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och
jordbruksvetenskap

”Jag kan ju inte bara gå och lägga mig ner och dö!”

- Socialt kapital i ett norrländskt landsbygdsområde

”I can’t just give up!”

- Social capital in a rural area in northern Sweden

Lovisa Neikter

**”Jag kan ju inte bara gå och lägga mig ner och dö!”
- Socialt kapital i ett norrländskt landsbygdsområde**

”I can´t just give up!” – Social capital in a rural area in northern Sweden

Lovisa Neikter

Handledare: Malin Beckman, Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för stad och land,
avdelningen för landsbygdsutveckling

Examinator: Yvonne Gunnarsdotter, Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för stad och land,
avdelningen för landsbygdsutveckling

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå, G2F

Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling

Kurskod: EX0523

Program/Utbildning: Agronomprogrammet - landsbygdsutveckling

Utgivningsort: Uppsala

Publiceringsår: 2014

Kartor och bilder: Alla kartor och bilder i arbetet publiceras med tillstånd från upphovsman

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: socialt kapital, governance, sociala fällor, nätverk, samverkan, demokrati

**Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences**

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land

Tidigt på morgonen åker jag de fyra och en halv milen mot Gunnarsbyn från Boden. Jag får ett meddelande från en kvinna som jag ska träffa i Gunnarsbyn: "kör lugnt, det kan vara hål i vägen efter tjälen". Solen skiner starkt och på vägkanten ser man hur lökväxterna försöker kämpa sig fram. Jag känner stark nostalgi på vägen ut mot Gunnarsbyn eftersom det var ett tag sedan jag var här. Det var snart fem år sedan. Då var det sommar och mormor Elsa levde fortfarande. Väl framme i Gunnarsbyn kör jag upp på den lilla grusvägen mot min mammas barndomshem. Det är en liten gul trävilla på Sportvägen 1, eller "bak-i-plan" som man kallar området eftersom huset ligger ett stenkast från byns fotbollplan och GSK:s (Gunnarsbyns Sportklubb) föreningslokal. Trots all snö som ligger på gården kan jag nästan känna doften av myggmedel, rensad abborre från tjärnen och mormors nybakta drömtårta.

Jag fortsätter vägen in mot Gunnarsbyns "centrum". Det är helt tomt på vägarna, förutom postbilen som kör runt och levererar post i de få postlådor som finns kvar. Det luktar starkt av eldad ved från stugorna. Kvinnan som jag har bestämt träff med möter mig utanför Stigs livs som är en av två affärer i bygden. Hon ska visa mig till sin mammas hus där jag ska bo under min vistelse i bygden. Jag kör efter henne mot Överstbyn, två kilometer utanför Gunnarsbyn. Det ligger kvar mycket snö i vägkanten som plogbilen har skyfflat upp under vintersäsongen. Snön är brun efter all trafik som har rullat förbi sedan den senaste snön föll. Till höger ser jag Råne älv forsa genom landskapet. Det är så vackert! Jag har aldrig sett bygden under vintersäsong, eftersom jag bara varit här under sommarloven.

Sammanfattning

Den här kandidatuppsatsen inom ämnet landsbygdsutveckling syftar till att undersöka drivkrafter och samverkan inom och mellan byarna i ett norrländskt landsbygdsområde, samt att även undersöka den samverkan som finns mellan bygd och kommun. Människor i byarna har med hjälp av samverkan över bygränserna startat ekonomiska föreningar samt utvecklingsbolag som skapar möjlighet för lokalbefolkningen att investera i den lokala utvecklingen. Eftersom mitt intresse ligger i det sociala kapitalets bidrag till den lokala utvecklingen har jag valt att fokusera på lokala organisationer i byarna. Förutom ett starkt samarbete mellan de lokala organisationerna arbetar vissa organisationer i partnerskap med kommunen. Det sociala kapitalet mellan de olika aktörerna byggs upp med hjälp av förtroende, tillit och gemensamma värderingar. Jag kommer i denna uppsats att undersöka vad det sociala kapitalet i detta område grundar sig i samt hur det påverkar den lokala utvecklingen.

Nyckelord: *socialt kapital, governance, sociala fällor, nätverk, samverkan, demokrati*

Abstract

This bachelor thesis in the subject of rural development aims to examine the driving forces and interactions within and between villages in a rural area in the north of Sweden. The synergy that exists between the activities at village level and municipality is also of great interest. Inhabitants in the villages have, with the help of cross-border cooperation, started and developed economic activities and companies that have created opportunities for local people to invest in local development. My interest lies in the contribution of social capital to local development, and I have chosen to focus on local organizations in the area. The associations have in addition a strong partnership with each other and with the municipality (Boden kommun). Social capital between the different actors is built up with the help of trust, confidence and common values. In this thesis I will investigate the social capital and what it means for the local development in a rural area in northern Sweden.

Keywords: social capital, governance, social dilemmas, social relationships, cooperation, democracy

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Abstract	3
1. Inledning	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Syfte	8
1.3 Metod.....	8
1.4 Teori.....	10
2. De lokala organisationerna.....	14
2.1 Samverkansprojekt i bygden.....	14
2.2 Kyrkan som mötesplats.....	16
2.3 ”Den själsliga betalningen”	17
2.4 ”Vem ska ta över när vi försvinner?”	19
3. Ju fler desto starkare – samverkan mellan byarna	21
3.1 Samverkan mellan Gunnarsbyn och Niemesiel	21
3.2 ”Krisernas roll”	22
3.3 Lokapatriotismens för- och nackdelar	23
4. Relationen mellan bygd och kommun.....	25
4.1 Mötet mellan bygd och kommun	25
4.2 Den lokala professionaliseringen.....	26
5. Slutsats	29
6. Källor och litteratur	31
Bilaga 1	33

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Bygder runt om i Sverige arbetar på sina unika sätt med den lokala utvecklingen. Relationerna internt och extern i bygden ser även de olika ut från bygd till bygd. Frågan är hur dessa relationer påverkar en bygds lokala utveckling? I min uppsats har jag valt att titta på en norrländsk bygd, Gunnarsbyns församling, samt Niemiselområdet som ligger cirka 1 mil från Gunnarsbyn. De två största byarna i området är Gunnarsbyn och Niemisel som ligger i de två kommunerna, Boden respektive Luleå. De båda byarna ligger c:a 4,5 mil norr om Boden.

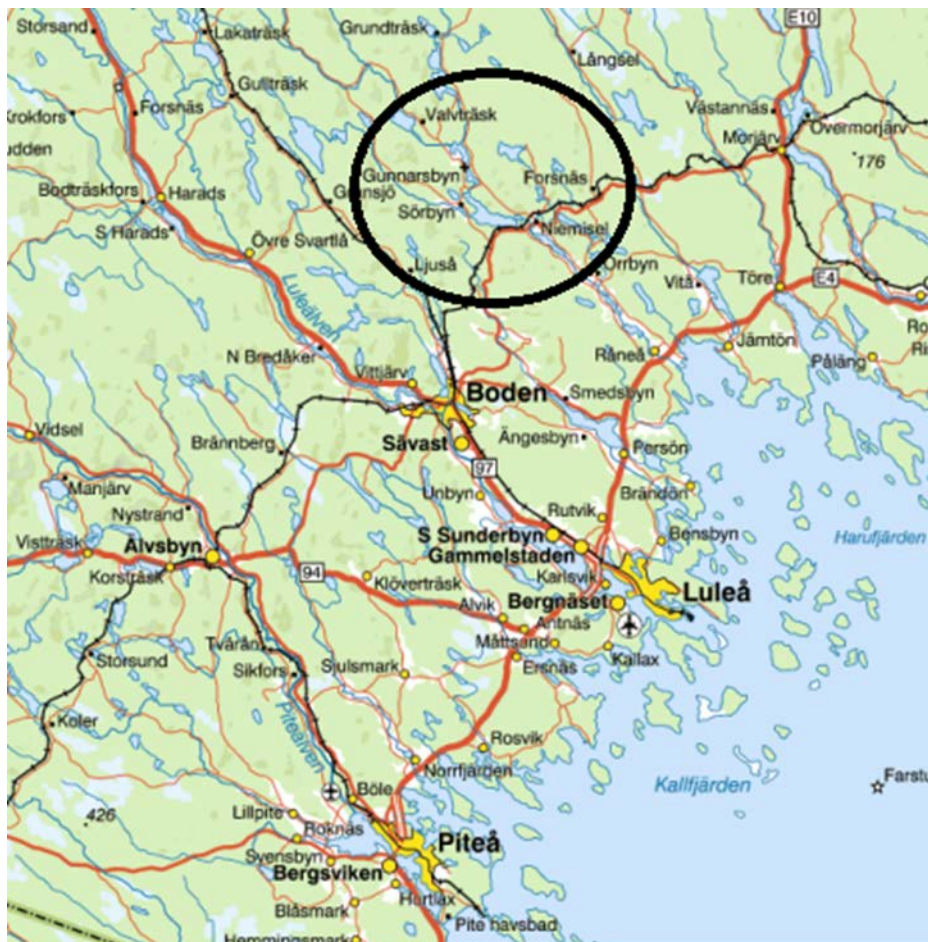

Bild 1: Karta över delar av Norrbotten. Källa: © Lantmäteriet, i2012/901

Bild 2: Karta över delar av Gunnarsbyns församling och Niemisel-området. Källa: © Lantmäteriet, i2012/901

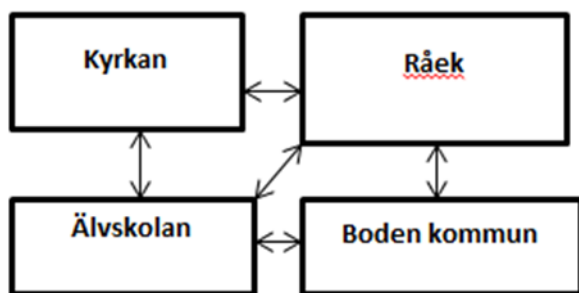
Råne älv, Sveriges största outbyggda skogsälv, forsar genom byarna. Historiskt sett är området en skogs- och jordbruksmark och Råne älv har haft en betydande roll som transportled av virke, som transportväg för människor boende längst älven och är även ett naturligt gränsöverskridande flöde av relationer i byarna. Gunnarsbyns församling har ett starkt föreningsliv och en levande relation med kommunen, två intressanta förutsättningar för en levande lokal utveckling som jag vill titta närmare på.

Sammanlagt bor det cirka 1200 personer i området. Byarna har som många andra landsbygdsområden i Sverige ett minskande befolkningsantal, brist på arbetstillfällen samt en ojämn åldersfördelning. År 2003 bodde 834 personer i Gunnarsbyn församling, idag bor där cirka 600 personer. Gunnarsby församling består av Gunnarsbyn samt en mängd andra byar i omgivningen. I uppsatsen står bygden för Gunnarsbyns församling, om inget annat nämns. Byarnas föreningsliv och näringsliv fokuserar mycket på turistnäringen och samhällsservice. Turistnäringen har utvecklats under de senaste 20 åren. Det började i slutet av 80-talet då majoriteten av befolkningen samt

lokalpolitiker hade förhoppningar på en utbyggnad av vattenkraft i Råne älv för ökad sysselsättning i området. Men regeringen avslög ansökan om utbyggnationen. Fyra politiker från fyra kommuner (Jokkmokk, Gällivare, Boden, Luleå) bestämde sig för att samarbeta över kommungränserna för att utveckla turistnäringen i Råne älvadal. Samarbetet mellan kommunerna resulterade i Stiftelsen Råne älvdal som fick 30 miljoner kronor i regionalt stöd samt statligt stöd för starten av Råne älvdals projektet. Projektet drevs från 1994-2000 och påbörjade arbetet med att skapa den grundläggande infrastrukturen för turism och friluftsliv längs Råne älvdal.

I bygden finns en ekonomisk förening vid namn Råek (*Råne älvdals rådet i Gunnarsbyns församling ekonomiska förening*) som bildades år 1999 av byaföreningar, lokala företag, föreningar samt privatpersoner från Gunnarsby församling. Föreningen består idag av 400 andelsägare vilket är en häpnadsväckande stor del av befolkningen i bygden. Med hjälp av bland annat EU-bidrag och stöd från kommunen har Råek arbetat vidare med den infrastruktur för turistnäringen som Råne älvdalsprojektet grundlade.

Figur 1: En överblick över de lokala organisationerna. Källa: egen bearbetning.

Figur 1 visar de olika lokala organisationerna i bygden som nämns i uppsatsen samt relationerna mellan dem *idag*. Råek bygger sin verksamhet på ekonomiska stöd, men även civilsamhället har en roll i den ekonomiska föreningen då många av bygdens föreningar och privatpersoner är andelsägare i Råek. Trots andelsägandet av Råek klassificeras inte föreningen som en del av civilsamhället eftersom de inte arbetar på ideell basis (Harding 2012:11).

Skolan i Gunnarsbyn, Älvskolan, är en kommunal skola i centrala Gunnarsbyn. Skolan har 21 elever från förskoleklass till och med årskurs sex.

1.2 Syfte

Uppsatsens syfte är att undersöka drivkrafterna bakom den lokala organiseringen och den roll som samverkan spelar för lokal utveckling. Detta gäller samverkan både inom och mellan byarna, samt den samverkan som finns mellan bygd och kommun.

Utifrån syftet har tre frågor formulerats.

- 1 *Hur samverkar de lokala organisationerna?*
- 2 *Hur ser lokala aktörer på ansvarsfördelningen för bygdens utveckling?*
- 3 *Hur ser relationen mellan myndighetsutövare och civilsamhället ut?*
(*Boden kommun och Gunnarsbyns församling*)

Tillsammans kan dessa tre frågor leda till att belysa huvudfrågan om: *vilken roll som samverkan spelar för lokal utveckling.*

1.3 Metod

Empirin samlade jag under fyra dagars fältstudie i Gunnarsbyns församling där jag utfört en kvalitativ studie med observationer och intervjuer. Observationerna pågick under största delen av min vistelse. Jag åt lunch i skolan, fikade i församlingshemmet, var med på hantverkskväll, gick på Trio mé Bumba i Folkets hus etc. Jag har valt att använda mig av en kvalitativ metod för att försöka förstå den lokala situationen utifrån bybornas perspektiv. Uppsatsen är ideografisk då jag har begränsat mig till *ett fält* med sina unika förutsättningar för samverkan. Alternativet skulle vara att utgå från en kvantitativ metod i form av enkäter och statistisk. Eftersom jag vill komma närmare ett fåtal personer i studien utgår jag från en kvalitativ metod (Teorell & Svensson, 2012:10f). Jag har valt att använda mig av semistrukturerade intervjuer med nio personer som är aktiva i de

lokala organisationerna i byarna, samt en representant från Boden kommun. Alla informanterna finns presenterade i bilaga 1. Valet av semistrukturerade intervjuer föll enkelt då jag ville att intervjuerna skulle formars som ett samtal med möjlighet för informanten att ge en bred bild av bygden.

Urvalet av informanter fick jag hjälp med av en kontakt från organisationen Hela Sverige ska Leva som känner till personer med ledande roller i bygdens lokala organisationer. Eftersom majoriteten av de personerna som är aktiva i de lokala organisationerna är mellan 40-70 år resulterade mitt *riktade urval* av informanter i en hög medelålder. Intervjuerna har utförts hemma hos informanten eller på informantens arbetsplats.

När det kommer till uppsatsen grad av validitet, reliabilitet och generaliserbarhet har jag tagit ställning till följande: har jag mätt det jag avsett att mäta? Är mina resultat tillförlitliga? Går resultaten att generalisera? (Brinkmann & Kvale 2009:278). Mina resultat grundar sig i informanternas berättelser om den lokala organisationens roll i bygden, strategier för utveckling i bygden och kommunens målsättningar kring det lokala utvecklingsarbetet. För att uppnå reliabilitet i min uppsats har jag följt mitt syfte och mina frågeställningar. Genom att besvara dem och ge en utförlig bild av informanternas berättelser försöker jag ge en trovärdig uppsats. Denna studie försöker inte ge en generell bild av samverkansprocesser och socialt kapital i bygder eftersom jag endast har undersökt ett område med dess unika förutsättningar (Brinkman & Kvale 2009:262 ff).

Att studera andra är på sätt och vis detsamma som att studera sig själv. Gränsen mellan subjekt och objekt löses upp i mötet med människor vilket driver mig till att ifrågasätta mig själv och min egen kultur. Jag hade en subjektiv bild av de lokala organisationerna samt en inblick i vad de har för funktion innan min fältstudie. Dock var det fem år sedan jag var i bygden, vilket gör att min bild inte är uppdaterad. Därför är det viktigt att jag är medveten om min reflexivitet i mötet med de lokala organisationerna (Ehn & Klein, 2007:10f). I intervjuerna har jag uppfattat min relation till bygden

som positivt då samtalen har varit naturliga eftersom jag känner till byarna i bygden, kyrkan, affärerna etc. Jag hade ingen direkt relation med någon av informanterna innan mötena, men indirekt blir jag en representant för släkten. Detta kan leda till att informanterna har en bild av mig som speglas utifrån deras relation till min släkt, vilket kan påverka intervjuvaren negativt eller positivt.

1.4 Teori

”Individen är hjälplös socialt om han lämnas ensam... Om han får kontakt med sin granne och de båda sedan får kontakt med andra grannar ackumuleras det sociala kapitalet, vilket kan komma att omedelbart tillfredsställa hans sociala behov och ge upphov till en samhällskraft som räcker för att i betydande mån förbättra levnadsförhållandena i hela det samhälle där han bor” (Hanifan 1916, i Putnam 2001:19)

Vi har alla någon form av relationer med andra individer och offentliga institutioner i vår vardag. I föreningslivet, på jobbet, inom sjukvården eller i skolan. Det finns även relationer mellan olika samhällsnivåer (exempelvis mellan lokal- och kommunal nivå). L.J Hanifan beskriver i citatet ovan hur dessa relationer kan ge upphov till en samhällskraft. För att upprätthålla dessa relationer behövs tillgångar till ett kapital av förtroende och tillit till omgivningen, *socialt kapital*. Socialt kapital skiljer sig från det fysiska kapitalet (byggnader, verktyg etc.) och det humana kapitalet (kunskaper och erfarenheter etc.) på det individuella planet då socialt kapital inte går att ägas individuellt (Eriksson 2003, Putnam 2001). Det är genom att ha förtroende för att andra gör det de lovar, som man själv vågar, eller vill, gå in med ett eget engagemang. Ett sådant förtroende underlättar redan pågående samverkan, men det är också en sorts dörröppnare för att våga dra i gång nya. I den meningen kan förtroendet ses som ett *socialt kapital* (Putnam 2011. Kap, 6). Man ska dock vara medveten om att ett socialt kapital tar lång tid att bygga upp – att lära sig lita på någon annan är en process över tid – men att det kan raseras på ett ögonblick (jfr Rothstein 2003).

I diskussionen kring *socialt förtroende* kan man lägga vikten på två olika aspekter. En viktigt arena för utvecklandet av tillit är de lokala organisationernas aktiviteter. Inom organisationerna uppstår nätverk, normer samt förtroende som skapar en sammanhållning i organisationen vilket förbättrar samhällseffektiviteten (Putnam 2011:188). På så sätt skapas socialt förtroende nerifrån och kan ses som en kraft som ställer krav på myndigheter, i detta fall kommunen. Å andra sidan är tilliten och förtroendet till staten hög i dagens Sverige. Bo Rothstein hävdar att socialt tillit också byggs vertikalt i ett samhälle – alltså som förtroende relationer mellan de lokala organisationerna (eller direkt med medborgarna) och de myndigheter som genom stöd, exempelvis skatter och subventioner, lovar att finansiera och producera en välfärd. Utifrån denna aspekt uppstår den sociala tilliten i hög grad genom att myndigheterna håller vad de lovar samt visar medborgarna att man kan lita på dem. Dessa två aspekter innebär att jag dels kommer undersöka hur socialt förtroende byggs i de lokala organisationerna i och mellan byarna, dels kommer att undersöka i vilken omfattning kommunen uppfattas som aktör som man kan lita på.

Ett fenomen som kan uppstå som resultat av minskat förtroende och brist på socialt kapital mellan aktörer är en *social fälla*. Detta fenomen är intressant att analysera i min uppsats då mitt fält består av flera byar med olika platsidentiteter vilket kan försvåra, eller underlätta, mobiliseringen av förtroende och samverkan mellan byarna (Rothstein 2003:21).

Figur 2: Tre samhällsnivåer som undersöks i uppsatsen. Källa: egen bearbetning efter Forsberg et al. 2002

Utifrån tre olika nivåer i samhällsstrukturen (Figur 2) skall jag undersöka hur de olika nivåerna samverkar för att skapa förtroende och grunder till det sociala kapitalet. Forsberg et al. har i en avhandling en liknande figur som jag har anpassat till min uppsats (Forsberg et al. 2002:6). Nätverken som skapas mellan de olika nivåerna har en betydande roll för både bygden och kommunen. Jag kommer analysera de sociala nätverken mellan de olika nivåerna i samhällsstrukturen (Figur 2) utifrån teorin om *horisontella- och vertikala nätverk*. De horisontella nätverken består av relationer mellan individer med liknande status och makt. Horisontella band av samhällsengagemang på lokal nivå är viktigt för att undvika möjliga sociala fällor. De vertikala nätverken knyter samman ojämlika personer i hierarki- och beroenderelation. Ett vertikalt nätverk har svårt att upprätthålla socialt förtroende och samarbete eftersom de underlydande kan hushålla med information som skydd mot utnyttjande. (Putnam 2011:194f).

I uppsatsen har kommunen fått en roll som myndighetsrepresentant eftersom det är den institution informanterna nämner i samtalet kring ekonomiskt stöd och samverkan. Jag kommer föra en analys kring samhällsstrukturernas förändring och dess påverkan på det sociala kapitalet mellan bygd och kommun utifrån begreppet *governance*. Begreppet är mycket brett och står övergripande för en förändring i den politiska beslutsprocessen. Jag har

avgränsat mig till att titta på *governance* utifrån en förändring från centralstyrning till interaktiv styrning (Hedlund & Montin 2009). Kortfattat handlar det om att utveckla nya ömsesidiga samspel mellan samhällsaktörer. Lokala organisationer - som till exempel Råek - får då mer ansvar för verksamheter som kommunen tidigare haft ansvar för, vilket kan leda till ett ökat lokalt styre, men det kan också leda till - medvetet eller som oförutsedd effekt - att myndighetsutövarens styrning minskar (Hedlund & Montin 2009:7ff).

2. De lokala organisationerna

2.1 Samverkansprojekt i bygden

I bygden samverkar de lokala organisationerna väldigt nära varandra:

”Vi jobbar väldigt tätt, skolan, kyrkan och Råek. Fruktansvärt tätt! Vi är som redan sammansvetsande. Å det blir ju så i ett litet samhälle... det kommer nya idéer hela tiden” berättar Peter som är ordförande i Råek:s styrelse. Det finns en mängd olika exempel på samverkansprojekt mellan Råek, kyrkan och skolan. Råne älvdals miljöråd är ett exempel på verksamhet som de tre aktörerna startade gemensamt. Samverkan började med projektet ”Grön flagga” som skolor kan få om de arbetar aktivt med hållbar utveckling i sin verksamhet. Kyrkan, som redan aktivt arbetar med hållbar utveckling (rättvisehandling, grön kyrkogård etc.) kontaktades av skolan i byn som ville ha hjälp för att få certifikatet ”grön flagga”. Prästen i byn uttrycker samarbetet så här: *”Vi hjälpte till och började tillsammans arbeta med miljösortering, började odla egen mat till skolan och göra olika aktiviteter som kretsar kring miljötänket i skolan... Efter ett tag kom även Råek med, och så bildade vi Råne älvdal miljöråd. Det är ett konkret samarbete, helt plötsligt är vi fler som samarbetar”*. – Mogens (Präst)

Ett annat samverkansprojekt som skolan, kyrkan och Råek har startat är ”Grön marknad” på hösten utanför Folkets hus i Gunnarsbyn. På marknaden finns ett trettiotal lokala bönder, fiskare, bagare och privatpersoner som säljer varor med kravet att de ska vara närproducerade, ekologiska eller rättvisemärkt. Utöver utställarna kommer det cirka 1000 besökare.

Bild 3: Grön marknad, september 2013. Källa: Lisa Brusewitz

Samverkansprojekten i bygden skapar sociala förbindelser i form av *horisontella nätverk* i bygden, vilket uppmuntrar till samarbete för bygdens utveckling: *"vi måste samarbeta inom byn och mellan byarna för att vi ska få en hållbar utveckling i bygden. Samarbetet mellan folket i byarna föder nya samarbeten"* berättar Tatiana som är verksamhetsledare på Råek. Nätverken underlättar för kommunikationen och förbättrar flödet av information i bygden, både mellan de lokala organisationerna och med lokalbefolkningen: *"vi träffas och har möten mellan de lokala organisationerna, och så kommer det fram nya idéer på vad vi kan göra/.../sen är det många av bygdens invånare som är aktiva i någon av föreningarna så då sprids informationen ut till vänner och bekanta"* berättar Mogens (präst). Projekten förkroppsligar tidigare samverkan vilket kan uppmuntra till fler samverkansprojekt i framtiden (jfr Putnam 2011:195).

De lokala organisationerna har även en funktion i ett större samhälleligt sammanhang. Exempel på aktivitet som bidragit till rikstäckande offentlighet är *"En hållbar bygd"* som organisationen *Hela Sverige ska Leva* har skapat och erbjudit Råne älvdal miljøråd att vara med i. Denna offentlighet kan stärka den lokala identitetsprocessen och uppmuntra till samverkan i bygden (jfr Hansen 1998:170).

2.2 Kyrkan som mötesplats

Mötesplatser finns det gott om i bygden. Allt från församlingshemmet till Folkets hus. Förutom vid möten mellan lokala organisationer träffas folk i olika platser i bygden: ”*det har satsats en massa på Folket hus, t.ex. har man digitaliserat huset så nu kan vi se på bio där vilket är populärt /.../ en torsdag i månaden har vi familjemiddag i församlingshemmet och då brukar vi faktiskt vara väldigt många som dyker upp*” berättar Gunilla. Med hjälp av bygdens mötesplatser träffas folk vilket skapar sociala relationer. Mellanmänniska möten som genererar samarbete är viktiga för ett socialt kapital (Vogel m.fl. 2003). Jag har valt att titta på kyrkan som mötesplats eftersom jag blev intresserad av deras aktiviteter i bygden. Kyrkans roll har delvis ändrats sedan den senaste prästen kom till byn för elva år sedan. Prästen har en framträdande ställning i den lokala utvecklingen och majoriteten av informanterna nämner prästens arbete som positivt för den lokala utvecklingen.

Under min intervju med Mogens, präst i Gunnarsbyns församling, förklarade han kyrkans sätt att organisera sig, samt att kyrkans roll i bygden har förändrats under de elva åren som han har arbetat som präst:

”*För mig så finns det två grundläggande olika sätt att vara kyrka på, man kan vara en kom-kyrka eller en gå-kyrka. En kom-kyrka är en kyrka med fokus på gudstjänster, körarbete och så vidare. Men det krävs att folk kommer till kyrka för att vara delaktiga. En gå-kyrka är en kyrka som frågar sig: vart i samhället behövs vi som kyrka? Vart finns människorna? Och så går man ut dit och är delaktig. Vi sa att vi är en 100% gå-kyrka. I söndags hade vi inte gudstjänst i kyrkan, för just nu är det säsongen då jättemånga sitter ute och pimplar på sjöarna och längtar till solen som äntligen är tillbaka så då tänker jag att varför finns inte vi med där som kyrka? Så en gång i månaden firar vi inte gudstjänst i kyrkan utan ute någonstans där människorna finns. Alla som vill kan komma, vi fixar skotertaxi exempelvis. Vi har haft gudstjänst då skolans barnkör håller i gudstjänst, och vi har haft gudstjänst under älgjakten och så vidare. Så alla kan vara med.*”

I kyrkan har de även ett antal arbetsgrupper som med ideellt engagemang utvecklar och sköter bland annat Världsbutiken (se i nästa stycke), gudstjänster etc. Förändringen till en gå-kyrka har lett till att fler är aktiva i församlingen berättar Mogens, men det har även skapat förutsättningar för samverkan med andra lokala organisationer i bygden då arbetsgrupperna i församlingen samarbetar med andra lokala organisationer (exempelvis miljöråd och Grön marknad).

Församlingshemmet, som ligger ett stenkast från kyrkan i centrala Gunnarsbyn, är en viktig mötesplats i bygden. Församlingshemmet har blivit känt för sin Världsbutik med rättvisemärkta varor. Butiken har ett stort utbud av varor från hela världen och samarbetar med både större importörer av rättvisearor men har även egen import av varor från Östafrika. Det är inte bara folk från bygden som kommer till butiken utan även folk från omkringliggande centralorter. Denna offentlighet har satt Gunnarsbyn på kartan och bidrar till den lokala identiteten i byn. Jag får en bild av att kyrkan som en mötesplats som inte endast speglar en religiositet, utan även arbetet med att få kyrkan som en del av bygdens gemenskap.

2.3 Den själsliga betalningen

”Om man ska bo på landsbygden måste det finnas ett engagemang. Man kan inte bara förlita sig på att man ska få pengar för allt”. –Åke

Engagemanget som Åke talar om är kanske en av grundingredienserna för att utveckla landsbygden. Det är den drivkraften som ligger till grund för en stor del av det ideella arbetet som utförs i bygden. Det kan vara ett engagemang för miljöarbetet, friluftspplatserna längts älven, skoterlederna och skolan. Dock finns det inte lika många aktiva som det finns poster i de olika organisationerna: *”Du har GSK, Folkets hus, Råek, kyrkan, byaföreningarna... ja folket räcker inte till. Samtidigt behövs det fler aktiva från lokalbefolkningen... dessutom sitter folk på flera poster i de olika organisationerna”* berättar Peter.

Personerna som sitter på ett flertal olika positioner i de olika organisationerna har speciella roller i bygden och kan kallas för eldsjälar. Deras engagemang ligger ofta till grund för de resultat som nås i utvecklingsprocessen och för samman de lokala organisationerna vilket ökar samverkan i bygden. Bland mina informanter finns ett antal av dessa personer som är eller har varit aktiva i ett flertal organisationer. Det kommer upp mycket känslor och tankar kring framtiden och nutiden i bygden under samtalen:

Anna-Lena, som är engagerad i utvecklingsarbetet i byarna och satt förr i Råek:s styrelse, berättar om sitt engagemang:

”Man kan inte bara sitta och titta på när saker och ting läggs ner. Jag vet inte om jag är tokig men när jag hör att det går dåligt någonstans så känner jag att jag måste hjälpa till. Jag kan ju inte bara gå och lägga mig ner och dö!”

I en intervju med Åke berättar han om åren som lokalpolitiker och hur känslan för bygden har varit en drivkraft för arbetet med den lokala utvecklingen:

”Det måste finnas en viss ideell kraft i bygden för att utveckla. Om man bara förlitar sig på arvode då funkar det inte... för det sitter något här inne (Åke tar på sin hand på sitt vänstra bröst) och det är känslan för bygden...”

Erland som är entreprenör och politiker menar att man får en själslig betalning av att arbeta ideellt: *”Jag har jobbat mycket ideellt... det är en annan betalning än ekonomisk, man får någon form av själslig betalning. Det är något som driver... jag kan inte sätta ord på det.”*

Informanterna uttrycker på olika sätt en form av ömsesidighet som bygger på *socialt förtroende*. Putnam formulerar det som ”att jag gör det här för dig nu och förväntar mig att få tillbaka något på längre sikt” (Putnam 2001:141ff). Med hjälp av samverkan mellan de lokala organisationerna möts dessa eldsjälar vilket sprider ömsesidigheten som en norm i bygden (jfr Putnam 2001:143). Eldsjälarnas möten i de lokala organisationerna kan skapa samarbetsvanor och en bygdeanda. Nackdelen med ett fåtal eldsjälar

som är ”motorer” i bygdens utvecklingsprocess är skapandet av ett beroende av dessa fåtal personer, vilket gör det sociala kapitalet sårbart. Det *sociala kapitalet*, enligt Putnam, är en resurs som uppstår i band av normer för ömsesidighet och pålitlighet mellan individer (Putnam 2001, kap. 1). Skulle eldsjälarna försvinna, eller minska sitt engagemang, skulle dessa band troligtvis minska vilket leder till ett sårbart socialt kapital. (Putnam 2001:18).

2.4 ”Vem ska ta över när vi försvinner?”

Det finns en påtalad oro i bygden kring den låga ideella aktiviteten hos de yngre. ”Vem ska ta ansvaret för den lokala utvecklingen när vi försvinner?” är en frågeställning som jag får höra i ett flertal intervjuer. Idag är fler äldre än yngre aktiva i de lokala organisationerna i bygden. Förr arbetade fler i skog- och jordbrukssektorn: *”man arbetade själv i sin maskin. När man var färdigjobbad ville man träffas och då var föreningslivet ett sätt att träffa folk”* berättar Kerstin. Det fanns en mer tydlig rutin i arbetsdagarna och allas fritid föll under samma tider. Idag behöver fritiden nödvändigtvis inte infalla samtidigt för alla, vilket kan vara en anledning till att de unga i bygden som arbetar inte är lika aktiva som de äldre i bygden. Detta kan leda till att det kollektiva samhällsengagemanget minskar och olika former av individuellt engagemang i bygden blir istället norm (Putnam 2001:201). Det minskade kollektiva samhällsengagemanget hos de yngre i bygden nämner ett flertal informanter: *”när vi var unga, då fick vi ju själva ordna att saker och ting hände här i bygden. Nu tycker man att de unga har så bra, men ansvarstagandet för bygden infinner sig inte hos dem”* berättar Åke. Det individuella engagemanget har ökat hos många i bygden: *”Tidigare engagerade man sig ideellt i t.ex. sport - föreningarna för sin egen skull, för andras skull och för sina barns skull. Man ingick liksom i en helhet. Idag betalar de yngre hellre en avgift och går på till exempel gymmet bara för sitt eget nöjes skull, istället för att hjälpa till i de lokala organisationerna. Det finns såklart äldre som jobbar så också. Man har blivit mer egennyttig”* berättar Anna-Lena. Man ser en skillnad i vilken typ av föreningar som de

olika generationerna är aktiva i. De lokala organisationerna med tydliga politiska eller sociala mål för samhällsförändring, exempelvis Råek, har färre unga aktiva, medan de som handlar om självförverkligande så som idrott ökar.

Man kan tyda någon form av misstro bland informanterna mot de yngre i bygden, istället för att vara med och hjälpa till i de lokala organisationerna är man mer egennyttig. Detta kan skapa missförtroende och grupperingar i bygden. Misstro försvagar det *sociala kapitalet* och det kan skapas en *social fälla* (Rothstein 2003:21). Eftersom jag inte har intervjuat några yngre så kan jag inte uttala mig om de ungas typ av engagemang. Den minskade graden av samhörighet mellan generationerna i bygden behöver dock inte vara ett resultat av att de yngre inte vill engagera sig utan kan spegla de etablerade organisationernas svårigheter att skapa en kollektiv lojalitet som ”*fanns när vi var unga*” (Rothstein 2003:135).¹

---

¹ Bristen på unga i bygden är också en faktor som påverkar antal unga som är aktiva.

3. Ju fler desto starkare – samverkan mellan byarna

3.1 Samverkan mellan Gunnarsbyn och Niemisel

”Vi på landsbygden inser mer och mer att vi inte bara kan jobba i vår lilla bygd. För att utveckla landsbygden så måste vi samverka över gränserna. Vi är för få som bor här i Gunnarsbyn, tillsammans med Niemisel är vi 1200 personer, tillsammans skulle vi bli mer kraftfulla. Vi måste se områdesvis på utvecklingen.” – Tatiana

Ett tydligt och allmänt motiv för den lokala mobiliseringen av kollektiv handling mellan byarna är ”ju fler desto starkare”. En viktig del i den lokala mobiliseringen är att informera och erbjuda invånarna i byarna att medverka i utvecklingsarbetet mot ”en bygd”. Luleå- och Boden kommun har organiserat sig kring ett antal samverkansprojekt över åren. Mellan åren 2006-2008 pågick projektet ”EnVis bygd – gränslöst arbetssätt för Gunnarsbyn och Niemisel”. Målet med projektet var att i samsyn och samverkan mellan kommunerna, och i dialog med lokala representanterna skapa tillväxt, ökat företagande och inflyttning, utveckla den offentliga samhällsservicen samt öka det lokala självstyret i bygden. Under projektet började Råek ge ut tidningen ”Just nu” med fokus på både Gunnarsbyn och Niemisel. Idag arbetar kommunerna, Luleå och Boden, med projektet ”EnBygd” med målet att få Gunnarsbyn och Niemisel att bli geografiskt ”en bygd”. På anslagstavlor längs Råne älv och i byarna ser jag affischer med information kring ”EnBygd” med budskapet att lokalbefolkningen ska få sin röst hörd. Kommunerna har anordnat samråd i byarna för att få lokalbefolkningen involverad i projektet. Råne älv är till fördel för utvecklingsprocessen då älven har varit ett naturligt gränsöverskridande flöde mellan byarna: *”Jag tror att Råne älv gör det lättare för oss att samarbeta över gränserna eftersom det alltid har varit ett naturligt flöde. Människor har transporterat sig över gränserna över en lång tid”* berättar

Leif som är näringslivsutvecklare på Boden kommun och har ansvar för landsbygdsutvecklingen i kommunen.

3.2 Krisernas roll

Jord- och skogsbruket har haft en betydande roll för bygden, men det har förändrats på grund av effektiviseringar. Under en lång tid har byarna påverkats av befolkningsminskning och brist på arbetstillfällen till följd av effektivisering. En stor del av huvudnäringarna i bygden – skogsnäringen och jordbruket – automatiserades. Maskiner som motorsågen och skördaren ledde till ökad arbetsproduktivitet. Många hade förhoppningar på vattenkraft för att vända den negativa trenden med minskade arbetstillfällen, men fick ett nej från regeringen. Detta har tagit hårt på bygden och gjort att många har agerat och försökt stoppa den negativa utvecklingen: *”Jag tror att många vaknade till när vi fick ett nej för vattenkraft i älven. Vi ville vända denna negativa utveckling i byarna som hade fötts ur rationaliseringen av jordbruket och skogen då antalet anställda minskade med en väldig fart”* berättar Åke, före detta lokal politiker.

Krisen i bygden har vuxit och pågått en längre tid vilket gör den mindre påtaglig. Det är inte förrän efter en längre tid, i ett återblickande perspektiv, som effektiviseringar och nerläggningar inom skogs- och jordbruket ses som en kris. Hade situationen varit att en fabrik skulle lägga ner och varsla majoriteten av befolkningen i bygden hade det troligtvis skett en annan form av ”akut-kris” med direkta samråd mellan fackliga organisationer, kommun och länsstyrelse (exempelvis Gummifabriken i Gislaved).

Drivande personer i byarna har känt ett ansvar i de situationer som uppstått. En förklaring till ansvars känslan kan vara att de själva är en del av krisen och är direkt berörda (Forslund et al. 2002:17). Ansvars känslan är nära förbunden med en vilja till att kunna påverka den egna tillvaron i högre grad. Krisen som kommit till följd av effektiviseringen av jord- och skogsbruket samt ett nej till vattenkraft i Råne älv är faktorer som har skapat

samarbete mellan lokala organisationer och format den lokala utvecklingsprocessen, till exempel turistnäringen.

3.3 Lokapatriotismens för- och nackdelar

Att arbeta för gemensamma mål är inget självklart, utan ställer krav på de som deltar. Inte bara måste man kunna anpassa sig till andra individer och redan givna spelregler, man måste också lägga ner tid och kraft på sådant som når utanför de egna, individuella behoven. Just i frågan kring hur långt utanför det individuella intresset man är beredd att gå har det funnits olika uppfattningar: ”*Det finns en bypatriotism i byarna som lever kvar som mer eller mindre har bromsat utvecklingen och samarbetet mellan byarna, men jag tycker att det sakta med säkert börjar försvinna... folk har insett att man måste samarbeta mera*” berättar Kerstin. Bypatriotismen kommer här att stå för en känsla för den egna *byn* snarare än för hela *bygden*. I praktiken har detta resulterat att man inte valt att aktivt stödja och arbeta för initiativ som skulle gynna en grannby eftersom man inte varit säker på att man skulle få motsvarande nytta tillbaka. På så sätt kan man säga att bypatriotismen utgör en *social fälla* (Rothstein 2003:23). Sociala fällor kännetecknas av att även om man vet att ”alla” vinner på att ”alla” samarbetar, uppträder inte ett sådant samarbete, därför att man inte litar på att ”alla de andra” också kommer att delta lika aktivt som en själv. Ett konkret exempel på detta är diskussionerna kring och kampen för skolans överlevnad i byarna. Både Niemisels och Gunnarsbyns skola har haft det svårt att leva kvar på grund av det begränsade elevantalet. Det har funnits en idé om att slå samman skolorna till en skola, men frågan är vilken av skolorna som ska lägga ner och vilken som ska överleva? Arbetet med att upprätthålla båda skolorna har lett till en form av *social fälla*. Ingen av byarna ville lägga ner sin skola för att gynna den andra vilket har lett till att Niemisels skola har lagt ner och föräldrarna har valt att skicka sina barn till Råneå istället för Gunnarsbyn. Detta har lett till att Gunnarsbyns skola ligger på en kritisk nivå gällande elevantal och riskerar i längden att behöva läggas ner. Man kan jämföra problematiken mellan skolorna utifrån teorin om *social fällor* och exemplet

kring de två bönderna som måste få in sin skörd snabbt för att rädda den från vädrets makter. Om de båda hjälps åt så ökar chansen att båda får hem skörden men eftersom de befinner sig geografiskt på olika ställen krävs det att de börjar med den ena bondens skörd. Det betyder att bonde II måste lita på att bonde I kommer ställa upp och bärga skörden trots att Bonde I:s skörd redan ligger i ladan. Om bönderna saknar detta förtroende för varandra kommer de inte kunna samarbeta (Rothstein 1998:164, Putnam 2011:183).

För att minska risken med *sociala fällor* mellan byarna krävs *gemensamma normer* och *nätverk* som kan förbättra samhällseffektiviteten. Tidigare i uppsatsen visas hur samverkansprojekt skapat nätverk som i sin tur skapat socialt förtroende mellan lokala organisationer. Projekten ”EnVis bygd” samt ”EnBygd” kan vara som ”motorer” för skapandet av gemensamma normer och nätverk mellan byarna. Projekten kan skapa en gemensam identitet mellan byarna vilket kan resultera i en positiv lokalpatriotism där byarna känner en gemenskap. Dock handlar det om många byar i området, inte bara Gunnarsbyn och Niemisel. Socialt kapital är till stor nytta för de individer som är med i nätverket, men de byar som inte är med i nätverket kan känna sig isolerade från nätverket och det sociala kapitalet. Processen med att skapa nätverk och ett starkt socialt kapital mellan byarna och befolkningen kan ta lång tid. Att bygga upp ett förtroende mellan byarna är problematiskt eftersom det ofta handlar om känslor som inte är rationella.

4. Relationen mellan bygd och kommun

4.1 Mötet mellan bygd och kommun

I allmänhet är politikerna och tjänstemännen i kommunen välkända i bygden. Näringslivsutvecklaren i Boden kommun, Leif Engström, som även har ansvar för landsbygdsutvecklingen i kommunen, härstammar från Gunnarsbyn är väl känd i bygden. Många av informanterna uttryckte att det är en klar fördel med att ha politiker och tjänstemän som härstammar från bygden och som är införstådda med de lokala förhållandena samt är bekant med bygdens sociala miljö och levandsvillkor. Gunilla säger att *”i och med att Leif sitter som landsbygdstvecklare och är intresserad av landsbygden, så verkar det gå lättare med den lokala utvecklingen, det händer mer”*². Leif Engström personifierar kommunen som tjänsteman och skapar en dubbelhet där kommunen både är en sorts tjänsteproducerande och övervakande myndighet samtidigt som den är en del av den lokala offentligheten. Personifieringen av kommunen som Leif bidrar med kan skapa en *tillit* mellan kommunal- och lokal nivå (Figur 2) vilket är en viktig del i det sociala kapitalet.

Leif menar att det krävs en relation mellan befolkning och kommunledningen för att relationen mellan bygd och kommun skall fungera: *”Jag pratar jättemycket med högsta ledningen i kommunen om den lokala utvecklingen. Jag vill att de ska följa med ut och möta befolkningen. De tar sig inte tiden till det! Vi andra åker ut och träffar människor och företag. Jag vill att ledningen ska följa med några timmar varje vecka så de får se verkligheten. Jag har exempelvis tagit med dem när det har varit Bruna bönor i Valvträsk, och i Sörbyns våffeldag. Då får de träffa befolkningen och de får en annan bild av landsbygden”*.

---

² En informant nämner att även Boden kommuns före detta näringslivschef arbetade mycket med landsbygdsutveckling i området. Hen är fortfarande aktiv i de lokala organisationerna och brinner för byarna.

Trots att ingen av informanterna uttrycker någon reaktion på just dessa möten med kommunledningen så kan vara en bakomliggande orsak till den tilltron samt den positiva inställning som finns för kommunen. Dessa möten kan vara ett steg till att få kommunen att ”agera” ytterligare i den lokala utvecklingen (jfr Forsberg et al. 2002:21). Mötena mellan kommun och folket i bygden är viktiga för att skapa positiva länkar mellan lokal nivå och regional nivå (Figur 2).

4.2 Den lokala professionaliseringen

Informanterna ger en bild av att Råek:s verksamhet har en god legitimitet i bygden. I skolan, vid fikabordet på Trio mé Bumba, och på hantverksskvällen hör jag positiva röster om Råek:s arbete för bygdens utveckling. Arbetet för att få lokala organisationer, som till exempel Råek, att ta över verksamheten från kommunal nivå till lokal nivå är en viktig del i kommunens arbete med landsbygdsutvecklingen. Kommunens näringslivsutvecklare Leif Engström (som även har ansvaret för landsbygdsutvecklingen i kommunen) är tydlig med att: *”den lokala utvecklingen bör ske i bygden, inte i kommunhuset. Jag är bara som ett förmedlande organ, men det är dem som har beslutanderätten om vilken verksamhet som ska ske i bygden ”*. Detta visar på en tydlig decentralisering där kommunens tidigare ansvarsområde nu flyttats ner till lokal nivå. Kommunens strategier kring landsbygdsutveckling har förändrats under de senaste åren och har blivit mer inriktade på företagsinriktad utveckling: *”I början av 1990-talet jobbade man inte som vi jobbar nu, utan jobbade mer med bygderörelse... inte så mycket aktivt utvecklande, mer stöd och bidrag till att de skulle finnas kvar. Nu är det mer stöd till olika projekt som har gått över till fast drift. Boden kommun köper tjänster av Servicepunkten som exempel, sen är det deras ansvar att få saker och ting gjort. Det är enklast för oss i kommunen att den ekonomiska föreningen tar ansvar för projekten, sen sin tur får de anlita ett företag eller anställa någon som gör det”* . – Leif

Denna förändring har lett till att de villkorlösa stöden som kommunen gett till civilsamhället har minskat och gått över till villkorade stöd där organisationer ersätts av betalning för utförda tjänster. Råek har fått stöd från kommunen för bland annat Servicepunkten, för feriearbete för kommunens ungdomar, ansvar för vaktmästeriet i skolan, ansvar för Återvinningscentralen i byn och andra offentliga verksamheter.

Kommunens förändrade sätt att arbeta syns även på lokal nivå:

”Från början var Råek mer en paraplyorganisation för bygdeföreningarna men samhället har förändrats och så även Råek. Istället för fokus på bygdeföreningarna ligger fokusen på samhällservice vilket har gjort Råek mer eller mindre till ”kommunens förlängda arm”. Vilket absolut kan vara jättebra” – Prästen

Partnerskapsidén kan kopplas till begreppet *governance* (från centralstyrning till interaktivt samhällstyrning) och frågan kring hur demokratin påverkas av förändrad samhällsstyrning. Eftersom kommunen arbetar med att få ut driften av offentlig service lokalt kommer frågan kring demokratin in naturligt. Det finns både negativa och positiva röster kring ”governance-reformer”. En uppfattning är att ”governance-reformer” skulle kunna leda till sammanbrott av servicen i bygden om resultatet av partnerskapet mellan de lokala organisationerna och kommunen riskerar att bli avsaknad av en stark politisk ledning med god insyn (Rothstein 2010:263). Eftersom Boden kommun för över driften och ansvaret för offentlig verksamhet till, i detta fall, en ekonomisk förening är insynsfrågan en viktig del för en fungerande demokrati i bygden. Samtidigt finns det möjlighet till ”föreningsdemokrati” där befolkningen i bygden kan utöva inflytande och därmed direkt utkräva ansvar (Hedlund & Montin 2009:31). Eftersom Råek har en styrelse med representanter från många olika aktörer i bygden (företagare, bygdeföreningar, skola etc.) får jag en bild av att demokratin uppmuntras inom organisationen.

Råek:s och kommunens partnerskap har mer eller mindre satt frivilligheten in i offentliga institutioner och vissa uttrycker det som att det har blivit *”kommunens förlängda arm”* istället för en ekonomisk förening med fokus

på bygdeföreningarna. Tatiana menar att det är Råek som bestämmer vilka verksamheter och drifter som den ekonomiska föreningen ska ta på sig. Dock blir Råek mer beroenden av kommunen när krav på verksamheten i form av avtal, lagar, regler och resultat (exempelvis avtalet mellan Råek och kommunen angående Servicepunkten) framställs (jfr Trädgårdh 2013:16). Dessa krav som ställs på de lokala organisationerna har lett till en *professionalisering* av den sociala gemenskapen på landsbygden (jfr Heed 2014:21, jfr Ska hela Sverige leva 2008:393ff). Frågan är om förändringen från villkorlösa till villkorliga bidrag har förändrat demokratin? Finns det en risk att föreningslivets roll som fritt offentligt rum, där alternativa politiska dagordningar kan upprättas, slås ut av de villkorade stöden?

Boden kommuns arbete för att få lokala organisationer att ta ansvar för offentlig verksamhet bygger på att det finns sociala relationer, gemenskap samt nätverk i bygden: *”det måste finnas någon form av sammanhållning i bygden, eller någon förening eller organisation som tar ansvar i bygden och för samman befolkningen, för att den lokala utvecklingen ska fungera”* berättar Leif. Detta kan leda till att de sociala relationerna och gemenskap i bygden får ett instrumentellt värde³. Relationerna och förtroendet som skapas mellan de lokala organisationerna i form av samverkan blir då en resurs för kommunens arbete mot ett lokalt ansvarstagande kring den offentliga verksamheten. Dock blir systemet sårbart om det sociala kapitalet i framtiden inte är lika starkt i bygden som den är idag. Vilket är fullt möjligt eftersom de lokala nätverken och sociala relationer är en färskvara som måste upprätthållas. Vem tar då ansvar för den offentliga verksamheten?

---

³ Ett *instrumentellt värde* värderas utifrån de effekter som det ger upphov till, som en resurs. *Egenvärde* är när någonting har ett värde utan att behöva vara värdefullt som medel eller nytta för något annat (jfr Gunnarsdotter 2011:161)

5. Slutsats

Min utgångspunkt har varit att undersöka hur de olika samhällsstrukturerna (Figur 2) samverkar genom att titta på förtroende och tillit mellan de olika nivåerna.

Gunnarsbyns församling är en bygd med hög utflyttningstakt, men med invånare med stort lokalt engagemang. Samverkansprojekten är viktiga dels för den gemensamma identiteten och det sociala kapitalet i bygden, men även för kommande projekt då de skapar en samarbetsanda och nätverk. Generationsväxlingen i de lokala organisationerna oroar många av informanterna då de unga inte är aktiva i den lokala utvecklingen i samma utsträckning som de äldre. De yngre är svåra att mobilisera i föreningar och organisationer som arbetar med samhällsutveckling vilket en stor del av den lokala utvecklingen kretsar kring.

Som i så många andra byar finns det eldsjälar som har en bärande kraft i den lokala utvecklingen. Att man som eldsjäl inte *”bara kan gå och lägga sig ner och dö”* beskriver på ett bra sätt vikten av deras existens i bygden. Dock är det frågan hur mycket dessa personer ska ta på sig och om man kan bygga upp en bygd på deras existens?

Tar vi oss ut från bygdens kärna och in på stigarna mellan byarna så hittar vi nya traditioner och kulturer som är unika för varje by. Bypatriotismen har både sina för- och nackdelar och skulle kunna vara till nytta för att stärka området till att bli *”en bygd”*. Det krävs dock ett ömsesidigt förtroende mellan byarna för att framtida projekt inte ska sluta i en *social fälla* (exempelvis s.22 i uppsatsen).

Kommunen och bygdens relation är ömsesidigt positiv. Man kan se en förändring under de senaste tjugo åren från att de ovillkorliga stöden från kommunen till föreningar har minskat och gått över till villkorliga bidrag

där organisationer ersätts för utförda tjänster. Större krav ställs på de lokala organisationerna medan de vertikala nätverken ökar mellan kommunal- och lokal nivå. Detta har lett till en professionalisering av de lokala organisationerna då det ställs högre krav på dem i form av avtal etc. Denna ”governance-reform” som har skett i kommunen innebär att man kan ifrågasätta graden av demokrati och insyn i arbetet med offentlig service. Man kan även ifrågasätta legitimiteten hos de lokala organisationerna i ansvarstagandet för offentlig verksamhet och om de verkligen ska ta ansvaret för sådana projekt i framtiden? Vem är det egentligen som har ansvaret för att den offentliga verksamheten ska finnas tillgänglig för hela befolkningen?

Det skulle vara intressant för fortsatt forskning att göra fler jämförande analyser mellan kommuner och bygder. Gärna under en längre tidsperiod eftersom det sociala kapitalet kräver tid för att förstå.

6. Källor och litteratur

Ehn Billy & Klein Barbro. 2007: *Från erfarenhet till text – om kulturvetenskaplig reflexivitet*. Stockholm: Carlssons bokförlag AB

Eriksson Malin. 2003: *Socialt kapital - Teori, begrepp och mätning – en kunskapsöversikt med fokus på folkhälsa*.

<http://polisen.azurewebsites.net/wp-content/uploads/2013/05/Socialt-kapital.pdf>

Forsberg Anette, Höckertin Chatrine, Wetslund Hans. 2002: *Socialt kapital i lokalt utvecklingsarbete*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet

Gunnarsdotter Yvonne. 2005: *Från arbetsgemenskap till fritidsgemenskap. Den svenska landsbygdens omvandling ur Locknevis perspektiv*. Doctoral thesis No 2005:3 Acta Universitatis Agriculturae Sueciae: SLU, Uppsala

Heed, Josefin. 2014. *För sig själva tillsammans: en kritisk diskursanalys av Sveriges landsbygdsprogram 2007-2013*. Grundnivå, G1N, G1F, G2F eller GXX (G2F). Uppsala: SLU, Institutionen för stad och land

Jacobsson Kerstin. 2010: *Känslan för det allmänna- medborgarnas relation till staten och varandra*. Umeå: Boréa Bokförlag

Kvale Steinar. 2009: *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB

Rothstein, Bo. 2010: *Politisk som organisation*. 4:e upplagan. Stockholm: SNS Förlag

Rothstein Bo. 2003: *Sociala fällor och tillitens problem*. Stockholm: SNS Förlag

Rothstein Bo & Kumlin Staffan. 2001: *”Demokrati, socialt kapital och förtroende”*

Råek:s tidning: *”Just nu”* nr 32/14.

<http://raek.nu/heap/plugins/Files/uploads/1290944273/Just%20Nu!%20Nr%2032%20-%20Maj%202014.pdf>

Putnam Robert. 2011: *Den fungerande demokratin – medborgarnas rötter i Italien*. 2:a upplagan. Stockholm SNS Förlag

Putnam Robert. 2001: *Den ensamme bowlaren. Den amerikanska medborgandans upplösning och förnyelse*. Stockholm: SNS Förlag

Teorell Jan, Svensson Torsten. 2012: *"Att fråga och att svara"*. Malmö:
Liber

Trägårdh Lars. 2013: *Civilsamhället klämt mellan stat och kapital*.
Stockholm: SNS Förlag

Vogel Joachim, Amnå Erik, Munck Ingrid, Häll Lars. 2003: *Föreningslivet i
Sverige – Välfärd, socialt kapital, demokratiskola*.
<http://forening.sverigesforeningar.se/wp-content/uploads/foreningslivet-i-sverige.pdf>

Bilaga 1

Informanter

Anna-Lena Andersson

Anna-Lena bor i Lassbyn mellan Gunnarsbyn och Niemiesel. Hon har under största delen av sitt liv bott i Stockholm. Hon har varit aktiv en lång tid i Råek och idag sitter hon i styrelsen för Råne älvdal Utveckling AB.

Cicci Andersson

Cicci bor i Boden och jobbar för Hela Sverige ska Leva. Ursprungligen kommer hon från Niemisel. Hon har varit aktiv i ett antal projekt i Råne älvdal, bland annat Vindkraftprojekt.

Erland Nilsson

Erland är en aktiv person och entreprenör i Niemisel som sitter i ett flertal styrelse samt är grundaren till det politiska partiet Landsbygdspartiet de oberoende.

Gunilla Larsson

Gunilla bor i Gunnarsbyn och var förr väldigt aktiv i Råek.

Kerstin Sofia Andersson

Kerstin kommer från Sörbyn men har under en längre tid bott på andra ställen i Sverige och världen. För 20 år sedan bestämde hon sig för att komma tillbaka till Sörbyn. Hon bestämde sig för att göra något gott för utflyttningsdrabbade Sörbyn och startade upp Sörbyn Turism och Konferens. Idag är det en stor anläggning med både stuguthyrning och konferens.

Leif Engström – landsbygdutvecklare/näringslivsutvecklare Boden kommun

Leif kommer ursprungligen från Gunnarsbyn och är uppväxt där. Han är ursprungligen entreprenör och har bland annat ett åkeri. Han har ett brinnande intresse för landsbygdens utveckling.

Mogen Amstrup Jacobsen – Präst i Gunnarsbyns församling

Mogen är präst i Gunnarsby församling där han har varit präst sen 2013. Mogens kommer från tyska Schleswig-Holstein. Innan han tog tjänsten som präst i Gunnarsbyns församling har han varit ute i världen och har arbetet ibland annat Japan och Östafrika. Mogens har även suttit i Råek:s styrelse.

Peter Selberg – Ordförande Råek

Peter är son till Åke Selberg och sitter som ordförande i Råek. Annars arbetar han inom skogsbruket.

Tatiana Rynbäck - Verksamhetsledare Råek

Tatiana är verksamhetsledare på Råek och bor i Överstbyn. Hon har lång bakgrund i turistnäringen. Hon är även projektledare för Råne utveckling AB.

Åke Selberg

Åke bor norr om Överstbyn, norr om Gunnarsbyn. Han har lång erfarenhet som politiker, både kommunalt och i riksdagen. Åke var en av de fyra som startade upp Stiftelsen Råne älvdal i slutet av 1980-talet. Han brinner starkt för bygden och för landsbygden.